

Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku

815 70 Bratislava, Vajnorská 1

Ministerstvo školstva, vedy,
výskumu a športu SR
Stromová 1
813 30 Bratislava

Váš list číslo / zo dňa

Naše číslo
152/2016

Vybavuje / linka

Bratislava
15.11.2016

VEC

Pripomienky k Návrhu cieľov Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania

UČIACE SA SLOVENSKO

Verzia na konzultácie s odbornou verejnosťou (časť 1 – „RŠ“)

1. Ciele pre oblasť výchovy a vzdelávania pokrývanú najmä regionálnym školstvom

K štvrtému odseku:

Prax by mala zadefinovať reálne vzdelávacie potreby, ktoré by sa mali premietnuť do obsahu kurikula. Vzdelávacie programy, osnovy a plány by mal vytvárať štát, čím by sa zabezpečila jednotnosť.

K poslednému odseku:

Chýba koncepcia výchovy.

1. Cieľ RŠ-1-1:

Navrhujeme doplniť predkladaný materiál o oblasť školských zariadení, nakoľko sa Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania, ako sa uvádza v úvode dokumentu, snaží pokryť v ročnom výhľade dlhodobé zámery a cieľ SR v oblasti výchovy a vzdelávania (okrem VŠ). Školské kluby, centrá voľného času a súčasti siete škôl a školských zariadení do tejto oblasti určite patria.

Žiadame v dokumente rozpracovať aj ciele pre tieto školské zariadenia. V dokumente úplne absentujú ciele SR:

- Neformálneho vzdelávania detí a mládeže v mimoškolských organizáciách (kurzy, semináre, workshopy...)
- Ciele v oblasti podpory talentu a nadania detí a mládeže (predmetové olympiády a postupové súťaže vyhlasované MŠVVaŠ, neformálne združenia, klubové činnosti, projekty...)
- Ciele v oblasti nadobúdania **praktických zručností** od najútlejšieho veku (záujmové útvary, súťaže, vystúpenia...)

- Ciele v oblasti práce s mládežou a jej participácia na spoločenskom, kultúrnom dianí, dobrovoľníctvo
- a ďalšie

Žiadame o doplnenie pre deti a mládež významnej výchovnovzdelávacej oblasti.

S väčšinou myšlienok sa dá súhlasiť, ale na ich realizáciu je potrebné zamestnať veľké množstvo asistentov učiteľov, školských špeciálnych pedagógov, sociálnych pedagógov, výchovných poradcov a pod.

Pri súčasnom nastavení systému, kedy sa v bežných triedach objavuje stále viac integrovaných žiakov a v určitých prípadoch aj mentálne postihnutí žiaci, nie je možné presadzovať individuálny prístup. Je tiež potrebné zdefinovať hranicu, kedy sú integrovaní žiaci neúspešní, pretože v súčasnej dobe sa umelo pretláčajú do vyšších ročníkov, aj keď nezvládajú ani redukované učivo.

K druhému odseku:

Pre dosiahnutie tohto cieľa bude rozhodujúcim faktorom primeraný počet žiakov v triede.

K poslednému odseku:

Je potrebné reálne na školy umiestniť školských psychologov, špeciálnych pedagógov a asistentov učiteľa a samozrejme na to vytvoriť aj dostatočné zdroje finančných prostriedkov

2. Cieľ RŠ-1-2:

Navrhujeme, aby Štátny pedagogický ústav /ďalej ŠPÚ/ vypracoval JEDNODUCHÝ ŠVP, v ktorom bude učivo rozdelené do ročníkov v každom predmete v obsahových aj výkonových štandardoch. ŠPÚ vypracuje okrem súčasného Rámcového učebného plánu aj vzorový Rámcový učebný plán, ktorý bude odporúčaný pre školy (tie ho nebudú musieť prijať, pokiaľ budú chcieť použiť disponibilné hodiny inak).

ŠPÚ alebo MPC vypracuje vzorové ŠkVP programy pre odporúčaný rámcový učebný plán, ktoré budú môcť školy priamo prevziať a nebudú tak zaťažené tvorbou nových ŠkVP.

Ak reálne chceme tento cieľ naplniť, je potrebné, aby metodické centrá či Štátny pedagogický ústav začali pripravovať metodické materiály, ktoré sa dajú aj reálne využiť v praxi. Chceme sa kvalitou vzdelávania priblížiť k škandinávskym krajinám či krajinám západnej Európy, avšak zabúdame pedagógom poskytnúť metodický servis, ktorý je bežný v týchto krajinách. Pedagóg v Nórsku či vo Francúzsku má možnosť vybrať si z množstva metodických materiálov, ktoré mu ponúka štát a ktoré vypracovali štátne školské inštitúcie. V našich podmienkach si takmer všetky metodické materiály musí slovenský učiteľ vyrábať sám, čo je veľmi časovo náročné a takmer nemožné pripraviť si kvalitný metodický materiál na každú vyučovaciu hodinu.

K poslednému odseku:

Vzhľadom na navrhované riešenia je potrebné primerane zmeniť cieľové požiadavky na maturitné skúšky.

3. Cieľ RŠ-1-3:

Zatiaľ nedostatočné množstvo dostupných (bezplatných) učebných materiálov a učebných zdrojov s praktickými edukačnými aktivitami.

V súlade s napĺňaním vzdelávacích štandardov Štátneho vzdelávacieho programu pre materské školy sú vydané metodiky zamerané najmä **na teoretické vedomosti**. Učiteľom

chýba viac **praktických ukážok edukačného procesu**, z ktorých by mohli čerpať pri uplatňovaní výkonových štandardov v praxi.

Metodické materiály s praktickými edukačnými aktivitami spracovanými podľa nového Štátneho vzdelávacieho programu pre materské školy poskytuje iba nakladateľstvo RAABE, ktoré síce je možné **zakúpiť**, ale bez finančných prostriedkov nie sú školám/učiteľom dostupné.

K druhému odseku:

Učebnice sú neefektívne, malo využiteľné a veľmi ťažké pre žiakov, bolo by potrebné preto zvážiť "ľahší materiál".

K poslednému odseku:

Je však dôležité, aby sa využívanie moderných technológií nepresadzovalo aj do tých častí vzdelávacieho procesu, kde nie je potrebné. Nie je možné, aby na hodinách slovenského jazyka žiak nevedel poriadne písať, ale škola zakúpi interaktívne cvičenia bude učiteľov slovenčiny nútiť, aby ich používali. V niektorých predmetoch je využívanie interaktívnych cvičení kontraproduktívne.

4. Cieľ RŠ-1-5:

1. Zmeniť nemožnosť opakovania ročníka v ročníkoch 1 – 4 – prax ukazuje, že to bude demotivujúce. Ako môže žiak, ktorý sa nenaučí čítať či písať postupovať na druhý stupeň ZŠ? Načo mu takéto vzdelávanie bude? Prijatím pravidla, že žiak“na úrovni prvého stupňa základnej školy žiaci neopakujú ročník“ bude porušená zásada systematickosti a postupnosti, neumožníme žiakom vytvoriť základ, potrebný na prípadnú úspešnosť vo vyšších ročníkoch.
2. Neodporúčame predĺžiť primárne vzdelávanie do piateho ročníka, ponechať súčasný stav.
3. Odporúčame zaviesť povinný prípravný ročník v materských školách.
4. Odporúčame ponechať na rozhodnutí školy spôsob hodnotenia. V súčasnosti učiteľ využíva priebežne slovné hodnotenie i sebahodnotenie vo výchovno-vzdelávacom procese. Ak žiak nebude klasifikovaný, stratí poslednú motiváciu učiť sa, ktorá v súčasnosti ostala. Momentálne nie je žiak motivovaný tým, čím bol kedysi, to znamená, že ak sa nebude učiť, nedostane sa na strednú školu, resp. na vysokú školu. Dnes táto motivácia nefunguje. Naša spoločnosť a teda ani žiaci, nie sú natoľko uvedomelí, aby si vážili vzdelanie a chceli sa vzdelávať, lebo je to správne. Je mi ľúto, ale naši žiaci musia byť klasifikovaní, inak pôjde naše školstvo prudko dole kopcom. Zaujímalo by ma, v ktorej vyspelejšej krajine sa dlhodobo neznámkuje a prináša to pozitívny efekt. Ja takú nepoznám. Aj Američania klasifikujú. Nepoužívajú číslce, ale písmená. Ide však o klasifikáciu. Zároveň chceme upozorniť na to, že samotné ministerstvo žiada testovať žiakov a výsledky týchto testov majú formu klasifikácie. Je vyjadrená síce percentami, ale tým sa tiež podporuje diferencovanie žiakov. Podobne je to pri medzinárodných testovaniach. Takže ministerstvo navrhuje, aby učitelia žiakov neklasifikovali, ale ono bude žiakov klasifikovať pri svojich vlastných testoch. Prečo výsledkom celoslovenských testov nie je slovné hodnotenie namiesto percentuálneho hodnotenia?
5. Testovanie 5 presunúť na koniec 4. ročníka.
6. Testovanie 9 realizovať na stredných školách, vďaka čomu by nahradilo prijímacie pohovory, ktoré sú v dnešnej dobe v mnohých prípadoch neobjektívne. Na základe výsledkov Testovania 9 vytvoriť kritériá s celoslovenskou platnosťou, na základe ktorých budú žiaci môcť študovať na príslušnom type školy (napr. budúci gymnazista musí získať minimálne 60 % v Testovaní, budúci „priemyslovkár“ musí získať minimálne 50 %...)

7. Súhlasíme s nezverejňovaním výsledkov konkrétnych škôl v Testovaní 5 a 9, pretože zverejňovanie vedie k vytváraniu neobjektívnych rebríčkov škôl. Len je potrebné, aby so zverejňovaním ministerstvo naozaj prestalo, lebo zatiaľ sa to nedeje, aj keď tento návrh tu bol už dávnejšie. Aj výsledky jednotlivých škôl z posledného školského roka 2015/2016 sú dostupné na internete.

K piatemu odseku:

Domnievame sa, že naopak: rodičia potrebujú presný stupeň hodnotenia, známky nie sú trestom. Tiež si nevieme predstaviť ako bude vytvorený časový priestor na slovné hodnotenie. Žiaľ v realite sú už na 1. stupni žiaci, ktorí nemajú záujem sa vzdelávať a preto nevidíme dôvod rušiť opakovanie ročníka. Rušenie opakovania by mohlo byť až škodlivé, pretože nie je možné posúvať do vyššieho ročníka žiaka, ktorý nevie dobre čítať a rozumieť textu!

K šiestemu odseku:

Odporúčame, aby vznikli testovacie centrá, ktoré by zaručili objektivizáciu. Dozor by mohli vykonávať napr. učitelia stredných škôl, zamestnanci MPC, ŠI, OkÚ, VUC..

5. *Cieľ RŠ-1-6:*

K prvému odseku:

Systém sebahodnotenia škôl pri zachovaní súčasného "konkurenčného" prostredia /normatívny systém financovania / nevidíme pozitívne. Nie je totiž zabezpečená objektivita hodnotenia.

K poslednému odseku:

Hodnotenie kvality školy na základe mimoriadnych výsledkov treba prepracovať. Rozšíriť portfólio súťaží (napr. pridať medzinárodnú súťaž, alebo súťaž národnostných menšín). Bodovanie nastaviť tak, aby všetky školy, odkiaľ boli deti napr. na celoslovenskom kole anglickej olympiády, dostali jeden bod, na tretie miesto 2 body, na druhé 3, na 1. miesto napr. 4 body.

6. *Cieľ RŠ-1-7:*

1. Odporúčame preformulovať cieľ RŠ, nakoľko je v ňom predškolské vzdelávanie zaradené do komplexného systému služieb poskytujúcich výchovu a vzdelávanie, teda starostlivosť o deti predškolského veku. To nevystihuje chápanie materskej školy ako školy.

Materská škola je súčasťou školskej sústavy. Získala legitímny status školy a jej poslaním je poskytnutie predprípravy na ďalšie vzdelávanie v súlade so Štátnym vzdelávacím programom pre materské školy (predprimárne vzdelávanie). **Preto nemožno inštitucionálne predprimárne vzdelávanie vnímať ako „službu ranej starostlivosti...“, ktorá sa v kontexte s ďalším obsahom cieľa RŠ-1-7 prirovnáva skôr k sociálnej, zdravotnej a opatrovateľskej starostlivosti. Navrhovaný obsah cieľa sa skôr zaoberá sociálnou starostlivosťou, ktorá má patriť pod ministerstvo sociálnych vecí. Vymenúva dostupnosť služieb pre rodiny a zásadu komplexnosti pri zabezpečovaní služieb. Ak však ide o dokument Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania, mal by sa sústreďovať na výchovu a vzdelávanie, nie na služby. Pričom stačí spomenúť, že vo výchove a vzdelávaní nadväzujeme na komplexný systém služieb ranej starostlivosti a včasnej intervencie pre deti vo veku do 3 rokov.**

2. Znenie jasne nedefinuje dĺžku trvania tohto vzdelávania, t.j. až po vstup dieťaťa do 1.ročníka základnej školy či dosiahnutia školskej spôsobilosti.

V súčasnosti je možné, ak to kapacita dovoľí, prijať do materskej školy aj deti 2-ročné, s úpravou počtov prijatých detí (viď Vyhláška o materských školách). Dvojročné – trojročné deti sú vlastne najstaršou vekovou kategóriou v bývalých tzv. jasliach. Kedysi sa o ne starali zdravotné sestry. Dnes sú takéto deti v materskej škole zaradené do obdobia mladšieho predškolského veku.

Ako sa uvádza v Štátnom vzdelávacom programe pre materské školy: „**Dieťa, ktoré absolvuje predprimárne vzdelávanie v materskej škole disponuje štandardnými spôsobilosťami kognitívnej, somatickej, pracovnej, emocionálnej a sociálnej dimenzie školskej pripravenosti.**“ „**Predprimárne vzdelávanie ukončuje dieťa spravidla v školskom roku, v ktorom do 31. augusta dosiahne šiesty rok veku a dosiahne školskú spôsobilosť.**“

3. Jednoznačne je potrebné navýšiť kapacitu materských škôl najmä v lokalitách so zvýšeným počtom detí z marginalizovaných komunit. Absencia predškolskej výchovy u týchto detí značne znižuje ich schopnosti a zručnosti zvládnuť školské vzdelávanie, nakoľko rodičia častokrát nevenujú žiadnu pozornosť psychosociálnemu rozvoju svojich detí.

Návrh znenia:

Ak chceme v tomto ciele hovoriť o predškolskom vzdelávaní, tak **Cieľ RŠ-1-7** by mal znieť napríklad takto:

Predškolské vzdelávanie v materských školách je garantované pre deti vo veku od 3 rokov až po vstup do základnej školy (alebo dosiahnutia školskej spôsobilosti), uskutočňuje sa v súlade so štátnym vzdelávacím programom pre materské školy (predprimárne vzdelávanie) a nadväzuje na komplexný systém služieb ranej starostlivosti a včasnej intervencie detí vo veku do 3 rokov.

7. Cieľ RŠ-1-8

1. Absentuje inštitucionalizované predprimárne vzdelávanie v materských školách.
2. Poskytnúť priestor na ŠKVP. Viac disponibilných hodín, menej povinných. Nech povinné predmety majú jasné jadro, jasné minimum, čo treba ovládať, ostatné môže pridať ŠKVP.
3. Ak by sa mala zmeniť povinná školská dochádzka na povinné vzdelávanie, tak by bolo potrebné meniť aj ústavu.
4. Nesúhlasíme. Neveríme, že toto bude vo veľkej miere využívané. Predpokladáme, že to bude mať negatívny dopad na deti, ktoré by boli mimo sociálnych väzieb so svojimi rovesníkmi, vďaka čomu budú mať problém so socializáciou. Ide o nesystémové opatrenie.
5. Aké vzdelanie bude musieť mať „domáci vzdelávateľ“? Ved' učiteľ v škole musí mať vysokoškolské vzdelanie a dokonca nemôže učiť iné aprobácie okrem svojich v plnom úväzku! Ako môže byť škola potom garantom domáceho vzdelávania, keď sa na ňom nepodieľa? Ako to bude kontrolovať? Nehovoriac o ďalšej činnosti navyše, ktorá jej pribudne a najmä, pokiaľ by sa takáto forma viac a viac využívala. Prečo má byť žiak takto vzdelávaný vôbec formálne zapisovaný do stavu školy, keď do nej nebude vôbec chodiť?
6. V súčasnosti je takýto spôsob domáceho vzdelávania len výnimočný (zdravotne znevýhodnenia a pod.) a zväčša nie v 100 % rozsahu a takto by to malo aj ostať.

8. Cieľ RŠ-1-9:

1. K povinnému vzdelávaniu vo veku 5 rokov, - posunutím o 1 rok nadol nie sú akceptované Základné práva detí, Dohovor o právach detí - týkajúci sa zdarného rozvoja dieťaťa:
 - a) právo na hru,

b) právo na oddych, MŠ ich zabezpečuje počas celodenného pobytu dieťaťa. Danú problematiku je nutné konzultovať aj v rámci dodržania psychohygieny dieťaťa v materskej škole s odborníkmi z RÚVZ, psychológmi, pediatriami a odborníkmi z oblasti neurológie. V súčasnosti sú v MŠ splnené aj špecifické podmienky v zmysle Vyhlášky Ministerstva zdravotníctva SR o podrobnostiach a požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež č. 527/2007, v ktorých sa táto príprava realizuje. Ide o požiadavky na priestorové usporiadanie, funkčné členenie, vybavenie, prevádzku, režim denných činností, stravovania a pitný režim, činnosti vedúce k výchove a vzdelávaniu a ďalšie náležitosti prevádzkového poriadku, ktoré sú v zmysle tejto vyhlášky **pre deti v materských školách v mnohých oblastiach optimálnejšie, než v základných školách**. V materských školách teda prostredie, klíma, kvalitné školské vzdelávacie programy, množstvo učebných pomôcok a výučbových programov pre predprimárne vzdelávanie a predovšetkým **spôsobilosť kvalifikovaných učiteľiek** vie zabezpečiť potrebnú úroveň prípravy detí na povinné vzdelávanie. **Dominantným prostriedkom výchovy a vzdelávania je tu hra, pričom prostredie materských škôl podporuje šťastné prežívanie vlastného detstva u detí. Neskracujme im ho predčasným pobytom v základnej škole, ale budujme na overených skúsenostiach a reálnych možnostiach vzdelávania detí v ich prirodzenom prostredí.**

V materských školách sú reálne podmienky pre zriadenie prípravných tried bez ďalších investícií a zmien.

2. Deti s odkladom povinnej školskej dochádzky by mali absolvovať nultý ročník v ZŠ.
3. V súčasnosti sa kladie akcent na kvalitnú školskú pripravenosť a to aj pre deti so špecifickým znevýhodnením. Najoptimálnejšie podmienky pre poskytnutie kvalitného vzdelávania absolvovanie prípravného ročníka a teda pre zabezpečenie vysokej úrovne školskej pripravenosti majú deti v materských školách. Zabezpečuje ich nielen vysoká odborná spôsobilosť kvalifikovaných učiteľov a to aj pre prípravu detí so špecifickými potrebami ale aj špecifické podmienky v zmysle Vyhlášky MZ SR o podrobnostiach a požiadavkách na zariadenia pre deti a mládež č. 527/2007, v ktorých sa táto príprava realizuje.
4. Nesúhlasíme s danými alternatívami zavedenia prípravných ročníkov v základnej alebo materskej škole, prípadne v tzv. domácom vzdelávaní. Preto v súvislosti s tým považujeme za vhodnejšie ponechať prípravné vzdelávanie 5-ročných detí v materskej škole a pokračovať povinným vzdelávaním v 1.ročníku základných škôl alebo v nultom ročníku základných škôl u detí, ktoré po absolvovaní prípravného ročníka v materskej škole ešte nebudú spôsobilé pre povinné zaškolenie v 1.ročníku.
5. Určiť vekovú hranicu 15 rokov, po čom by mal žiak odísť zo ZŠ do strednej školy do veku 17 rokov, kde by dostali možnosť naučiť sa nejaké remeslo. (Aj keď by mali 15 rokov v siedmom ročníku a nebol by predpoklad na úspešné dokončenie ZŠ.)
6. Dovoľujeme si spochybniť, že dlhšia povinná školská dochádzka podporí lepšiu profiláciu žiakov z problémového prostredia. Žiaci budú len dlhšie sedieť v školských laviciach, učitelia sa budú musieť venovať všetkým žiakom na úkor žiakov so skutočným záujmom o vzdelanie. Sme za ponechanie 10-ročnej povinnej školskej dochádzky.
7. Prechod 5. ročníka na 1. stupeň má možno opodstatnenie vzhľadom na vývoj žiakov, ale jeho zavedenie si vyžaduje veľmi dlhé časové obdobie v rozsahu 6-10 rokov. Otázne je, či táto zmena neprinesie viac negatív ako pozitív. Ide o riešenie, ktoré síce vyzerá jednoducho, ale jeho realizácia bude veľmi náročná. Čas na jej realizáciu je tiež veľmi dlhý. Nie je možné zaviesť túto novinku skôr ako o 6 rokov.

Zmeny, ktoré by táto novinka priniesla:

- a) V lepšom prípade rekvalifikácie učiteľov druhého stupňa na prvý stupeň, v horšom prípade prepúšťanie učiteľov druhého stupňa a nábor nových učiteľov na 1. stupeň, ktorí však nemajú kvalifikáciu učiť v 5. ročníku.

- b) Zmena prípravy vysokoškolských študentov pedagogického smeru na 1. aj na 2. stupeň.
- c) Zmena ŠVP.
- d) Zmena systému vyučovania v 5. ročníku. Momentálne majú žiaci na každý predmet iného učiteľa. Na prvom stupni majú jedného učiteľa na všetky predmety.
- e) Priestorové vybavenie málotriedok, ktoré nemusia mať kapacity na vyučovanie prípravného ročníka a ešte aj 5. ročníka.

Návrh:

Povinné vzdelávanie 5-ročných detí absolvovať v tzv. prípravnom ročníku, ktorý je posledným ročníkom materskej školy.

V základných školách zriadiť nulté ročníky pre deti, ktoré absolvovaním prípravného ročníka v materskej škole nedosiahli spôsobilosť pre primárne vzdelávanie a majú odklad povinnej školskej dochádzky.

K piatemu odseku:

Keď si žiaci neosvojili základné vedomosti počas 4 rokov, piaty ročník to nevyrieši. Je obrovský rozdiel v prechode na 2. stupeň. Tento rozdiel bude posunutý do 6. ročníka, čím sa len zahustí učivo a vznikne tlak na čas.

K poslednému odseku:

Povinné 12 ročné vzdelávanie u žiakov, ktorí dosahujú nízke výkony a končia v základnej škole na úrovni 6 -7 ročníka je ťažko si predstaviť. Budú mať problém zvládnuť aj dvojročný učebný odbor.

9. Cieľ RŠ-1-10:

Ak chceme deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami začleňovať do bežných škôl, je potrebná úprava počtu detí v triedach smerom nadol.

Najprv zabezpečiť podmienky pre integráciu (radikálne znížiť počty žiakov v triede, zabezpečiť asistentov, priestorové i technické zabezpečenie a v neposlednom rade rekvalifikovať učiteľov na tak špecifickú prácu ako sú deti s poruchami učenia, správania, zdravotným postihnutím).

Nesúhlasíme. Už teraz je v bežných triedach prehnané množstvo integrovaných žiakov, ktorí nemajú povinnosti, ale len práva. Jediný, kto má v súvislosti s integrovanými žiakmi povinnosti, je učiteľ. Ten musí k žiakovi pristupovať individuálne, bez adekvátnej materiálno-technickej a personálnej podpory (žiadni asistenti, žiadne pomôcky, absentuje školský špeciálny pedagóg, sám vyrába osobitné testy, sám ich opravuje, sám sa má venovať zvyšku triedy, ktorý dopláca na integrovaných žiakov, žiadna pomoc zo strany rodičov, ktorí sa len sťažujú na výsledky žiakov, žiadna ochota zo strany rodičov pripravovať sa so žiakom doma a navštevovať so žiakom pravidelne poradňu, nielen na začiatku, keď má byť žiak zaintegrovaný). Ak do tohto systému prídu ešte aj mentálne postihnutí žiaci, tak naše školstvo pôjde radikálne dolu vodou.

Žiak s mentálnym postihnutím má iné požiadavky na obsah a proces vzdelávania. Zaradením takého žiaka do bežnej triedy negujeme základné pedagogické princípy a didaktické zásady ako zásadu primeranosti, postupnosti, systematickosti, trvácnosti. Učivo základnej školy je náročné pre žiaka s mentálnym postihnutím svojím obsahom. Rýchlosť, ktorou sa učivo preberá je pre nich neprimeraná. Ako príklad uvádzam: osvojenie si všetkých písmen abecedy a nácvik čítania prebieha v špeciálnej škole 3 roky, v základnej škole 1 rok. Na osvojenie si jednotlivých písmen, spájanie písmen do slabík a slov potrebuje oveľa dlhší čas, mnohonásobné opakovanie, precvičovanie a upevňovanie. Tieto osobitosti vyplývajú z charakteru psychických funkcií mentálne postihnutého jedinca: nedostatočná pamäť, defektné sluchové a zrkovité vnímanie a priestorová orientácia a nie sú ovplyvniteľné „na mieru ušitými pedagogickými stratégiami a motivačnými a podpornými odbornými službami“, tak, ako je to navrhnuté v dokumente.

K tretiemu odseku:

Aby sa dosiahol vyššie uvedený cieľ, je potrebné vytvoriť v školách podmienky na vyučovanie. Je potrebné uvažovať so znížením počtu žiakov, ako aj so zaradením odborných zamestnancov do škôl! Alebo uvažovať so znížením úväzku pedagógov.

10. Cieľ RŠ-1-12:

Tu sa už automaticky počíta s prípravnými ročníkmi v základných školách, čo je v rozpore v cieľom 1-9, kde sa uvádza, že konečné rozhodnutie, ktorá z dvoch alternatív inštitucionálnej formy vzdelávania bude prioritná, bude urobená až na základe výsledkov experimentálneho overovania a odbornej diskusie. Ak tam budú všetky deti prijímané bez preukazovania školskej zrelosti, pri prechode do 1. triedy sa tiež nebude posudzovať školská zrelosť?

11. Cieľ RŠ-1-14:

V tézach chýba smerovanie umeleckého školstva. Absentuje zmienka o základných umeleckých školách, ktoré tiež patria do regionálneho školstva, sú zaradené v sieti škôl SR, poskytujú primárny a nižší sekundárny stupeň vzdelania a pripravujú na ďalšie umelecké a umelecko-pedagogické štúdium.

Navrhujeme doplniť: Štát podporuje vzdelávanie sa žiakov vo všetkých druhoch umenia: hudobné, výtvarné, tanečné, dramatické v spektre siete škôl umeleckého zamerania. Edukačný proces v kontinuite s umením je základný prvok v boji proti kriminalite a násiliu, čím ovplyvňuje kultúrnosť národa.

3. Kvalitní, spoločensky rešpektovaní a primerane odmeňovaní učitelia

V procese "sprievodcovania žiaka učením" je mimoriadne dôležitá úloha triedneho učiteľa, ktorý musí byť v úzkom kontakte so zákonnými zástupcami žiaka. Na to je potrebné tiež vytvoriť podmienky.

1. Cieľ RŠ-2-1:

1. Administratívna záťaž učiteľov je neprimeraná a stále sa to zhoršuje, platy po 32 odpracovaných rokoch stagnujú aj napriek tomu, že vek odchodu do dôchodku sa stále zvyšuje, v tabuľkách sa to neodzrkadlilo, sú nastavené ešte podľa starého systému.
2. Kto prišiel na toto číslo 80% ? Prečo nie 100%? Ako chcú dostať kvalitných študentov do škôl? Kto bude chcieť študovať za učiteľa, ak na vedľajšej škole dostane absolvent iného štúdia hneď o 20% vyšší plat? Alebo budúcim učiteľom stačí študovať na 80 %?
3. Zároveň navrhujeme zabezpečiť každoročné zvýšenie plátov o 1% až do odchodu do dôchodku.

K tretiemu odseku:

V súvislosti so zmenami na základných a stredných školách /optimalizácia/ je jedinečná šanca znížiť úväzok učiteľa o 2 hodiny. Toto opatrenie vzhľadom na vysokú náročnosť práce so súčasnými žiakmi považujeme za optimálne a primerané!

2. Cieľ RŠ-2-2:

1. Učiteľom **nie je k dispozícii dostatok odborných zamestnancov**, ako napr. školských psychologov, logopédov, pedagogických asistentov, školských špeciálnych pedagógov, sociálnych pedagógov... napriek stúpajúcemu počtu detí s problémami.
2. **Metodické centrá neposkytujú učiteľom metodickú pomoc**, sú len sprostredkovateľmi vzdelávacích podujatí.
3. **Otvorená komunikácia** na mnohých pracoviskách je potlačovaná, klíma nemotivujúca.
4. **Učiteľ vedie výchovno-vzdelávací proces. Navrhujeme nahradiť pojem sprievodca pojmom líder.**

Tento cieľ nadobudne reálne kontúry vtedy, keď nebudú učitelia musieť presviedčať a motivovať žiakov na učenie sa. K tomu je potrebné zmeniť hodnotový rebríček nielen u žiakov, ale aj rodičov a celej spoločnosti!

3. *Cieľ RŠ-2-3:*

Ako sa dajú stopercentne overiť predpoklady stať sa dobrým učiteľom? Celý cieľ je formulovaný formálne a nevyplýva z neho garancia prípravy dobrých učiteľov.

4. *Cieľ RŠ-2-4:*

1. Tento cieľ nezodpovedá skutočnosti, je potrebné uviesť, akým spôsobom (a kto) bude posudzovať aktuálnosť a úroveň poskytovaného vzdelávania. Súčasná úroveň je nepostačujúca a výrazne kvalitou rozdielna na jednotlivých VŠ.
2. Nie je uvedené, kto bude posudzovať aktuálne požiadavky na vzdelávanie učiteľov. Súčasná úroveň prípravy budúcich učiteľov na jednotlivých VŠ je veľmi rozdielna a neposkytuje študentom dostatok praxe a didaktiky.

Podporujeme zmenu v počte fakúlt a vysokých škôl a výber len tých najlepších uchádzačov o učiteľské povolanie.

5. *Cieľ RŠ-2-5:*

Prostredníctvom akých iných nástrojov sa budú systematicky zvyšovať platy učiteľov? Je potrebné to konkretizovať, inak je to iba vo formálnej rovine.

Ako bude riešená situácia s prvými končiacimi kreditmi v roku 2017?

3. Kvalitné odborné vzdelávanie a príprava reagujúce na aktuálne a očakávané potreby praxe a osobný rozvoj učiacich sa

1. *Cieľ RŠ-3-2:*

Vzhľadom na reálny stav slovenského podnikateľského prostredia preferujeme kombináciu systémov s postupným zavádzaním DSV. Vzhľadom na veľký úbytok učebných odborov za najlepšie riešenie považujeme návrat na tzv. stupňovitú prípravu t. j. 3+2 celoplošne.

.1. *Cieľ RŠ-3-5:*

Je prioritné s dostatočným časovým predstihom vedieť, ako predchádzať vzdelávaniu na trhu neuplatniteľných absolventov? Kto inštitucionálne zastreší takéto analýzy?

4. Efektívne fungujúce regionálne školstvo

1. Cieľ RŠ-4-1:

1. Zohľadňovať aj regionálne osobitosti v náročnosti na vzdelávanie (sociálnu a ekonomickú skladbu obyvateľstva).
2. Zmeniť systém financovania škôl a školských zariadení.
3. Zmeniť systém riadenia so všetkými kompetenciami v rámci rezortu školstva.
4. Doplniť základné informácie o ďalších odborníkoch v oblasti školstva, ktorí tvoria integrálnu súčasť vzdelávacieho systému v školstve a poskytujú prevenciu v oblasti výživy v školských zariadeniach v zmysle odporúčaní WHO a EK vrátane odporúčaní na ich ďalší odborný rast a možnosť definovania kvalifikačných požiadaviek a mzdového ohodnotenia.

2. Cieľ RŠ-4-2:

K druhému odseku:

Je potrebné vytvoriť sieť štátnych školských úradov /bývalé KŠÚ/ v krajských mestách. Cieľom je efektivita regionálneho školstva jednotným financovaním z jedného zdroja - a to kapitoly ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu.

Kto vypracuje kritéria kontroly kvality vzdelávania?

3. Cieľ RŠ-4-3:

K prvému odseku:

Do tohto procesu by mali vstúpiť aj nezávislé inštitúcie s cieľom zadefinovať všeobecne platné zásady a kritériá.

Záver

V krátkom časovom úseku je to ďalší nový návrh vzdelávania na Slovensku. Oceňujeme zámer autorov, radi by sme však upozornili na niektoré problematické body a doplnili myšlienky, ktoré podľa nášho názoru chýbajú.

Dokument má 3 základné nedostatky:

1. Nedostatočne špecifikuje riešenie pomenovaných problémov. Chápeme, že materiál je len návrhom zmien, ale chýba nám v ňom presnejšia definícia riešení. Súčasná podoba materiálu sa dá len ťažko pripomienkovať, nakoľko nie je v mnohých prípadoch jasné, ako bude realizácia daného návrhu v praxi vyzeráť.
2. Veľké finančné náklady na realizáciu konkrétnych cieľov. Najväčšie riziko, ktoré sa spája s realizáciou daného materiálu, je finančné zabezpečenie jednotlivých návrhov. Ak by naozaj ministerstvo chcelo tieto návrhy zrealizovať, bolo by potrebné naliať do školstva oveľa väčšie množstvo prostriedkov. Keďže sa to za posledných 27 rokov nikdy nestalo, zostávame pri realizácii navrhovaných cieľov skeptickí.
3. Dlhé časové obdobie na realizáciu daných opatrení. Keďže realizácia viacerých opatrení si vyžaduje dlhé časové obdobie (niektoré v rozsahu aj 10 rokov), obávame sa toho, že tento dokument opäť skončí rovnako ako podobné návrhy, ktoré boli predložené v minulosti a k realizácii kľúčových opatrení nikdy nedôjde.

To, čo v uvedenom návrhu chýba, je najmä nevyváženosť medzi právami učiteľa a požiadavkami, ktoré sa naň kladú. Chýbajú benefity pre učiteľa – liečebné kúpele po istom čase odučených rokov, dlhodobejšie platené študijné voľno na prípravu na atestáciu (napr. mesiac až pol roka), dlhšia dovolenka po niekoľkých odrobených rokoch a pod.

Chýbajú nám aj ciele smerom k povinnostiam rodičov voči žiakovi, učiteľovi či škole.

A napokon nám chýba účinný nástroj pre učiteľa voči hrubému narušiteľovi vyučovania (žiaci s poruchami správania, s poruchami komunikácie...), nástroj na ochranu ostatných žiakov v triede, ktorí majú ústavné právo na vzdelanie.

Chýba princíp zachovania škôl - podľa minimálneho počtu žiakov v triedach.

Navrhujeme doplniť kompetencie školských úradov (zriadených zriaďovateľom) v originálnych kompetenciách a tiež možnosť započítať do počtu žiakov, na ktorých dostávajú finančné prostriedky aj deti zo škôl a školských zariadení v originálnych kompetenciách a žiakov súkromných a cirkevných škôl a SZ, ak ich budú združovať.

Navrhujeme zmeniť finančné ohodnotenie zamestnancov školských úradov a ŠŠI tak, ako sú platení vedúci pedagogickí zamestnanci škôl.

Celá koncepcia bude úspechom len vďaka ruke v ruke s adekvátnym finančným zabezpečením ako i dostatočným personálnym obsadením (napríklad pedagogickí asistenti) s akcentom na odborných zamestnancov (školskí špeciálni pedagógovia, školskí psychológovia, sociálni pedagógovia...). Hoci to autori predpokladajú, máme zlé skúsenosti s predchádzajúcimi reformami – učitelia boli hodení do vody bez pripravených pracovných podmienok (integrácia bez pedagogických asistentov, bez finančného ohodnotenia sťaženej a náročnejšej práce, bez didaktického materiálu pre žiakov s rôznymi poruchami a pod.). Preto odporúčame, aby sa ako prvé prehodnotila výška nákladov na takýto projekt a o odobrenie tejto sumy MF SR a vládou SR. Inak nemôže mať nový spôsob vzdelávania úspech. Ideály sa bez učiteľov nepresadia. Za mimoriadne nebezpečnú ideu považujeme vetu, že kvalitní učitelia si aj s prípadnými nedostatkami poradia. Poradia, ale len krátkodobo a na úkor svojho zdravia. A to je neprípustné.

Skôr, ako sa pristúpi k idei individualizácie vzdelávania, žiadame uskutočniť názorné hodiny a súbor vzdelávacích aktivít a školení.

Pretože otázka poradenstva nie je v cieľoch dostatočne zapracovaná navrhujeme ju samostatne rozpracovať v cieľových úlohách tak, aby sa:

- ✓ posilnilo personálne zabezpečenie CPPPaP a CŠPP zohľadňujúce skutočné potreby pri poskytovaní poradenských služieb deťom a žiakom a na to sa nastavilo primerané financovanie,
- ✓ zriadilo supervízne centrum (VÚDPaP) pre odborných zamestnancov,
- ✓ výrazne modernizovali diagnostické nástroje a ďalšie technologické vybavenie Centier,
- ✓ výchovné a kariérové poradenstvo, ktoré nadobúda čím ďalej tým väčšiu dôležitosť, dostalo na kvalitatívne vyššiu úroveň najmä posilnením pozície výchovného poradcu v škole,
- ✓ vypracovať systém vzdelávania školských poradcov (pregraduálne, postgraduálne vzdelávanie)
- ✓ priamo v školách personálne posilnili učiteľom pomáhajúce pracovné pozície, najmä: školský špeciálny pedagóg, školský psychológ, sociálny pedagóg (zvlášť v regiónoch s vysokým podielom žiakov zo SZP), pedagogický asistent,
- ✓ zjednotil systém riadenia a metodického vedenia poradenských organizácií

Ing. Pavel Ondek
predseda OZ PŠaV na Slovensku